

Kriget för mänskligheten

”Kriget är blott en fortsättning på politiken med andra medel”, anmärkte den tyske militärteoretikern Carl von Clausewitz. Dagarna efter att vi nåtts av beskedet att två svenska soldater stupat i Afghanistan, ekar de välbekanta orden genom det svenska opinionslandskapet.

”Stöd soldaterna” var rubriken på Expressens ledare dagen efter attentatet och på Svenska Dagbladets ledarplats menade man att ett tillbakadragande av trupperna nu skulle innebära ett svek mot de döda svenska soldaterna. Även från politiskt håll kunde liknande tongångar höras från vänster till höger. Det tycks finnas ett allmänrådande konsensus som vill tysta all annan opinion: stöd truppinsatsen i Afghanistan eller låt talibanerna ta över landet. Kriget har inom loppet av några dagar förvandlats till en scen där alla nationalkänslor får ta plats: soldaterna har blivit ”våra pojkar” och den som vill framstå som mer patriotisk kan köpa ett gult band att fästa på kavajen.

”THE GRAVEYARD OF EMPIRES” – ”Imperiernas grav”. Det är den militärmytologiska benämningen av Afghanistan – landet som inget västerländskt imperium någonsin lyckats erövra. Britterna försökte på 1800-talet, därefter kom ryssarna under 1980-talet och nu senast USA, Nato och andra länder som hörsammat den humanitära kallelsen.

Hur rättfärdigas denna intervention? För Sveriges del framstår det som glasklart. Man vill åstadkomma fred, öka säkerheten och ge den afghanska befolkningen, särskilt kvinnorna, möjligheten till ett liv i frihet. Men ingen person i ansvarig ställning kan med gott samvete och absolut visshet förklara vad detta egentligen innebär. Att ha som mål att sträva efter fred och säkerhet leder per definition till ett evigt krig. Det blir då ett krig för mänskligheten, en ständigt strid som utkämpas för mål som ligger bortom vår fattning.

Innan vi låter oss berusas alltför mycket av patriotiska lidelser är det kanske dags att redan nu förbereda oss för nästa likfärd från Mazar-e-Sharif.

EFTER ATTA ÅR av lågintensivt krig tycks det som om den svenska nationen nu börjat känna av en identitetskras. Den kollektiva svenska identiteten ställer sig plötsligt frågan: är vi krigsförande eller fredsarbetande? Skiljelinjen där emellan kan verka tunn.

Den numera avgångne chefredaktören för Arena, Per Wirtén, ställer upp ett lika tragiskt som viktigt problem: ”Men kriget kan inte vinnas med bomber. Och rättigheter inte försvaras utan militärer. Om Nato lämnar Afghanistan nu är det inte en antiimperialistisk seger, men ett frihetligt nederlag. Om Natos militarism fortsätter sätta dagordning blir det ett lika givet politiskt nederlag. Dilemmat är outhärdligt.” Samtidigt är det svårt att undgås att drabbas av känslan av att detta är den borne intellektuella européns svala sätt att framställa sakerna: två möjligheter vägs i en skål och det minst onda får utgöra rättensöret.

Situationen är betydligt mer invecklad än så. Ägnas det någon tanke åt de moraliskt tveksamma allianser som de västerländska makterna ingår med brutala krigsherrar? Hur ska vi förhålla oss inför möjligheten att talibanerna kan komma att ingå i den afghanska regeringen? Men framför allt: är vi bödlar eller offer i denna konflikt?

DET FINNS INGA kategoriska svar att ge i frågorna – vilket är det rakt motsatta till vad en alltmer chauvinistisk och hetsande media försöker göra. En sak är i alla fall säker. Innan vi låter oss berusas alltför mycket av patriotiska lidelser är det kanske dags att redan nu förbereda oss för nästa likfärd från Mazar-e-Sharif och iordningsställa fler svenska soldaters kistor. Kriget har kommit till Sverige.

Karl Eckhardt
KARL ECKHARDT

I landet barn möter vuxen

Hollywood har insett att sagornas värld inte skiljer på liten och stor. Inför premiären av Tim Burtons film *Alice i underlandet* försöker Lundagård ta reda på när vi egentligen började göra skillnad på individer.

Tim Burtons kommande film är baserad på Lewis Carrolls populära barnböcker. Via ett kaninhål finner Alice en värld som saknar både logik och mening. Att läsa böckerna om Alice är som att falla rakt ner i en värld av narrativa förvriddningar. Ett drömlandskap av Salvador Dalí men med ord.

Virginia Woolf förkastade idén om att det skulle vara böcker för barn. Snarare talade hon om böcker där vuxen blir barn igen. Detta snart 100-åriga litterära argument reflekterar inte bara dåtid och samtid utan också en nalkande framtid.

Det har hänt något i filmvärlden. Familjefilmerna sköljer över oss likt jättevägor. *The Lord of the Rings*, *Nim's Island*, *Shark Tale*, *Up* och *Ratatouille* är bara några i raden av filmer som roar både 12-åringen själv och dennes mamma och pappa. Samtidigt frågar sig oroliga föräldrar ”kan mitt barn se Harry Potter?”. När började vi definiera vad som är barnvänligt och vad som inte är det?

Disney censurerade *Askungen* som upplysningen en gång gjorde med *Robinson Crusoe* för att hålla sig inom sin nisch. I originalversionen av *Askungen* skär den elaka styvsystemen av en bit från sin häl för att få ner foten i glasskon. I filmen syns varken kniv eller blod. I sin ambition att ställa sig nära barnet hamnade Disney i stället någon annanstans.

LÅNGT SENARE, den 11 september 2001, rasar två torn samman på andra sidan Atlanten.

SÅ SKRIVER JEAN-JAQUES ROUSSEAU år 1762 i *Émile eller Om uppfostran*. Upplysningstiden medförde nya kategoriseringar och nya gränser. Man började tala om vad som var passande för barn. Vuxenboken *Robinson Crusoe* censurerades till en barnbok som skulle upplysa utanför skolbanken.

Förtidspensionering

Medelåldern ökar, färre barn föds, pensionärerna blir äldre, eller betydligt yngre? Den unga befolkningen visar tydliga symptom på pensionärisering.

Det är inte bara gubb- och gummode; hängslan och gubbkeps som matchas upp av pippikängor och veckade kjolar. Fest

har blivit kafferep, tjejkväll med tacos har blivit syjunta med korsstygn. Fredagskvällens självklarhet *På Spåret*s nya programledare är trots fräschare årgång minst lika mossiga som sina förlagor.

Nu våras det för ännu en höjdpunkt på helgen - *Melodikryset*. Lördags-

Foto: Henrik Larsson

Rousseau drog på gott och ont hårda linjer för vad ett barn skulle vara och hur det skulle bemötas. Barn blev helt plötsligt egna individer och man började tala om vad som var passande för barn.

En liknande typ av kategorisering av vad som var passande för barn respektive vuxen ägde rum i efterkrigstidens Hollywood. Jon Lewis beskriver i *American Film: A History* hur tv i efterkrigstidens USA var gratis. För att vinna tillbaka publiken till bioograferna lovade MPAA, Motion Picture Association of America, bland annat att göra det lättare för filmskapare att nischa sig. Ett steg mot detta var det system av filmklassificering som till viss del används än i dag.

Kategorierna G (General Audience), M (Mature Audience), R (Restricted) och X (16-års gräns) skapades. Man ville tillfredsställa den generella publiken och de yngre. Disney fick axla rollen och filmer som *Mary Poppins* dök upp på bioograferna.

Disney censurerade *Askungen* som upplysningen en gång gjorde med *Robinson Crusoe* för att hålla sig inom sin nisch. I originalversionen av *Askungen* skär den elaka styvsystemen av en bit från sin häl för att få ner foten i glasskon. I filmen syns varken kniv eller blod. I sin ambition att ställa sig nära barnet hamnade Disney i stället någon annanstans.

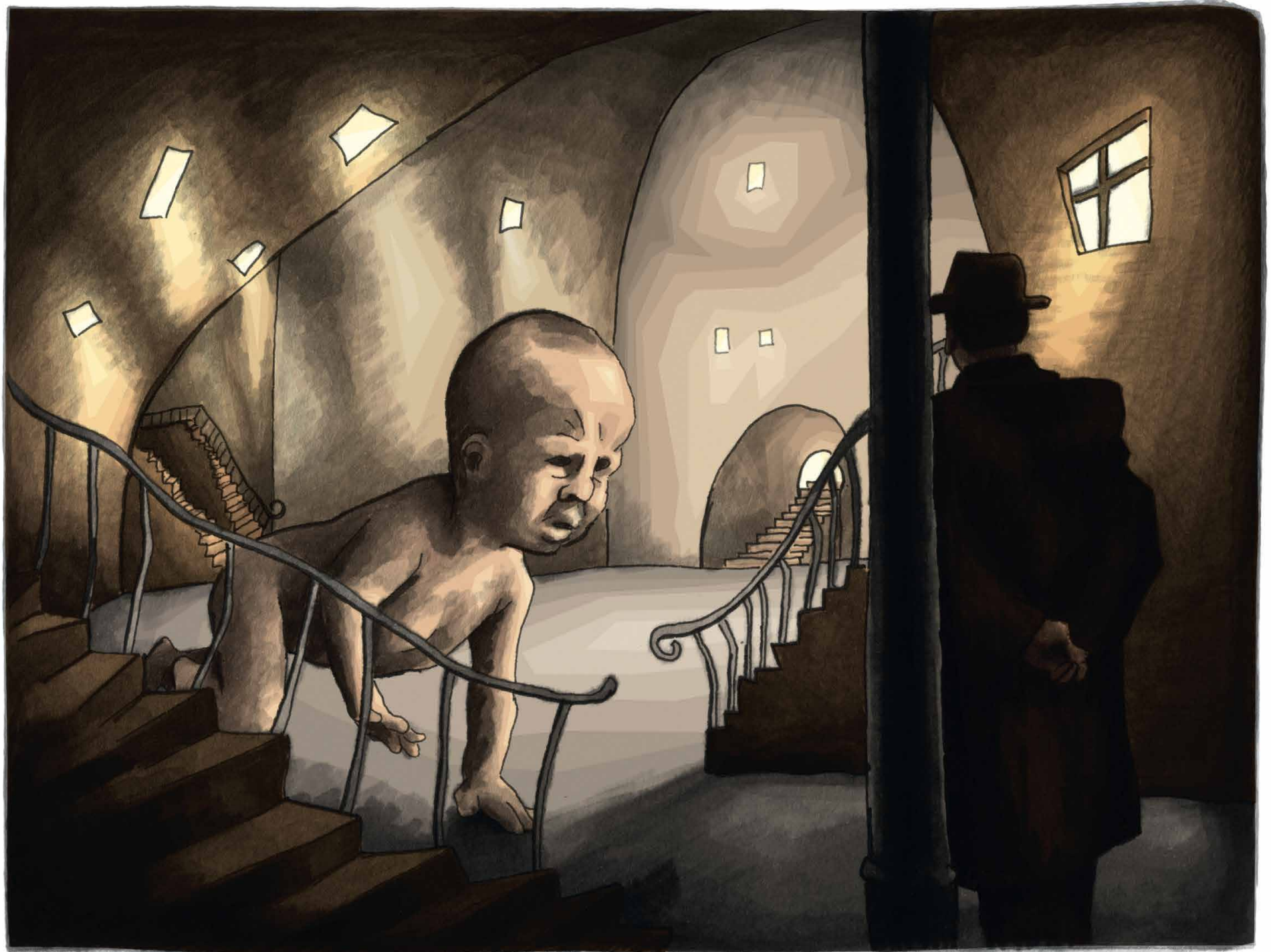
LÅNGT SENARE, den 11 september 2001, rasar två torn samman på andra sidan Atlanten.

Om morgonens snöiga surdegsbröd får sällskap av P4 och när klockan slår 10.03 visslas det med till ”ju mer vi är tillsammans”.

Med hopp om att bedöva vår ständiga oro anammar vi pensionärernas livsstil. Men trots diverse attribut kan vi inte komma ifrån hoten om arbetslöshet och oönskad graviditet, något som inte rör en 70-åring i ryggen.

HELENA STENKVIST

Redigering: Alfred Gunnarsson

filmvetenskap vid Lunds universitet.

Erik Hedling beskriver tiden efter som actionfilmens nedgång.

– Filmbolagen förlorade den viktiga gruppen tonårspojkar som ofta tilltalas av actionfilmer. De ville få tillbaka familjen till bioograferna. Peter Jacksons *The Lord of the Rings* kom precis rätt i tiden. De små barnliknande hobbisterna tilltalade barnpubliken medan de vuxna såg en annan historia.

TIM BURTON VET hur man ska locka fa-

miljen till bioograferna. Han låter Kalle träda in i chokladfabrikens absurda och barnsliga innanmäte samtidigt som fabrikören Willy Wonka tampas med en dålig relation till sin pappa. Det finns inga regelrätta barn eller vuxna, det viktiga är att alla har en anledning till sin existens och sina handlingar.

Tim Burton har blivit den moderna sagans okrönte härskare, en avlägsen släkting till bröderna Grimm. Han är en av dem i Hollywood som tilltills präglade sina

filmer och tänja på gränserna och skapar ständigt motsatsen till Disney. *Frankenweenie* är ett bevis på att det inte slutar här. Tim Burton är i full gång med att producera den nya versionen av filmen som Disney censurerade år 1984 för att den inte ansågs barnvänlig nog. Den svartvita produktionen är en skruvad version på klassikern *Frankensteins monster* där en pojke återupplivar sin döda hund.

Hollywoods gothpappa närmar sig ett tankesätt som existerade innan

upplysningen där människan var mindre benägen att se ålder som ett skiljetecken. Filmvärlden börjar inse att ingenting blir bättre av att försköna, inte ens för de som är lite yngre. Frågan är om det faktiskt är världen som förändras eller om det är Tim Burton som är skicklig på att hitta det som tilltalar alla åldrar?

TEXT KRISZTINA FUZESI

ILLUSTRATION JIMMY BUSSENIUS

Nyhетens behag

Nyhетens värde, säger filosofen Walter Benjamin, är oberoende av bruksvärdet. Om du är ny, eller som man säger – på modet, kan du alltså vara hur dålig som helst i övrigt och bli såld ändå.

Också intellektuella trender verkar följa nyhetens marknadslogik. Den som läser årets första nummer av *Arena*, på trendiga temat ”posthumanism”, riskerar därför att missa

poängen. Begreppet posthumanism är nämligen en stötttesten i transhumanismen: den nya filosofiska rörelse som med ny teknik tänker göra människosläktet smartare, snyggare, odödligare, nytt.

Till vardags ser transhumanisten mest ut som du och jag. Men väl inställd på att transa sin mänsklighet, blir han så ryslig att fi-

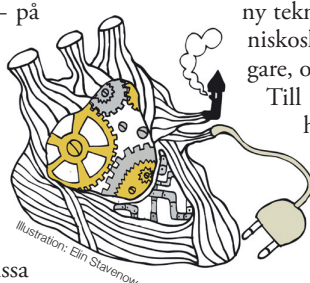

Illustration: Ein Steinerow

losofen Francis Fukuyama i tidskriften *Foreign Policy* artbestämmer honom som 2000-talet största hot mot mänskligheten.

För vad händer med människornas lika värde när vissa grupper lever dubbelt så länge som andra och är dubbelt så utbildade? Men just det – så är det visst redan. Medan överstimulerade intellektuella letar efter säljbara idéer, hamnar lätt bruksvärdet i skuggan av nyhetens behag.

LUDWIG SCHMITZ

Redigering: Alfred Gunnarsson

Ojämn debatt

Den 14 december besökte Richard Wilkinson och Kate Pickett Inkonst för att presentera sin tes - ojämlikhet är den största hälsofaran för i-länderna. Kultursidorna började snabbt hylla *Jämlikhetsanden*, ekonomer kritiserade dess mättningsbrister. Politikerna uppmanas till läsning.

Frågan är om boken blir ett slagträ för vänstern, eller om den kommer att förminska till en parantes i vårens valdebatt?

JACOB HEDEROS